

8

Macht
en
moraal

de politieke gemeen- schap

“Het is duidelijk dat de staat iets is dat van nature bestaat,
en dat de mens van nature een politiek wezen is.”

Aristoteles

Als menselijke personen wezenlijk sociaal zijn, geschapen voor gemeenschap, dan moet er één of ander systeem zijn om het samenleven te organiseren en interactie in die gemeenschap mogelijk te maken. De verantwoordelijkheid voor het mogelijk maken van een vreedzaam en rechtvaardig samenleven van grote groepen mensen ligt bij de staat. Het is zowel een recht als een verantwoordelijkheid van de menselijke persoon om bij te dragen aan het tot stand komen van het publieke leven en deel te nemen aan het politieke leven, die beide bedoeld zijn om dienstbaar te zijn aan het individu én de maatschappij.

Gesprek

Lees de DOCAT nummers 195-203.

Wat zegt de DOCAT?

- 1 Wat bedoelt Aristoteles wanneer hij zegt dat de mens een "politiek wezen" is?
- 2 Waarom is de staat noodzakelijk?
- 3 Wat is de "derde sector"?
- 4 Op welke fundamentele waarden zijn de democratieën gebouwd?

- 1 Welke prioriteit moet het politieke leven hebben voor een christen? Waarom?
- 2 Hoe noodzakelijk is de derde sector? Kan de overheid dezelfde rol vervullen? Waarom wel of waarom niet?
- 3 Op welke manier is er een verband tussen het theologische algemeen belang en het politieke algemeen belang? Is er een verband? Wat gebeurt er als een overheid het politieke algemeen welzijn zo omschrijft dat het tegengesteld is aan het theologische algemeen welzijn?

Wat zegt de Bijbel?

- 1 Wat leert Paulus ons over het gezag en de gezagsdragers in Romeinen 13, 1-7? Wat betekent dit voor onze relatie tot de overheid?
- 2 Lees Wijsheid 6, 1-5. Welke verantwoordelijkheden hebben heersers en regeringsleiders?
- 3 Psalm 72 is een gebed van koning Salomo bij gelegenheid van de kroning van zijn zoon Rechabeam. Wat zegt deze Psalm ons over hoe een koning van Gods volk moet regeren? Op welke wijze kan dat van toepassing zijn op de verwachtingen die wij hebben van onze leiders?

Actie

- 1 Lees de paragrafen 1905-1912 over het algemeen welzijn van de Catechismus van de Katholieke Kerk.
- 2 Leer een vers uit Psalm 72 dat je aanspreekt uit je hoofd.
- 3 Doe je vrijwilligerswerk? Zo niet, kijk welke mogelijkheden je daarvoor hebt in het licht van de talenten die je van God hebt gekregen.

Reflectie

God is de bron van iedere vorm van legitiem gezag. Dat betekent niet noodzakelijk dat God iedere vorm van gezag goedkeurt, maar wel dat het juist is dat we gehoorzaamheid verschuldigd zijn aan gezagsdragers. Het hoort bij de navolging van Christus dat je een goed burger bent: dat je gehoorzaamt aan de wet, dat je iets bijdraagt aan het algemeen welzijn van de gemeenschap en dat je meedoet met het politieke proces. Dit meedoen is zowel een recht als een plicht. Het kan verleidelijk zijn om te denken dat één persoon geen verschil maakt bij een politiek debat, of dat één stem er niet toe doet bij de verkiezingsuitslag. Maar het Lichaam van Christus heeft al haar leden nodig om bij te dragen

aan het publieke leven en het algemeen welzijn. We bewijzen onszelf en de samenleving geen dienst als we in onze stoel blijven zitten en niets doen.

- 1 Welke associaties heb jij bij het woord "gezag"? Zijn ze positief of negatief? Zie jij enig verband tussen Gods gezag en het gezag van publieke leiders of politici?
- 2 Hoe belangrijk vind jij jouw recht om deel te nemen aan het politieke proces?
- 3 Geloof jij dat het voor iedereen belangrijk is om deel te nemen aan het politieke leven? Waarom wel of waarom niet?

Een van de titels die de pausen sinds de 6e eeuw gebruiken is “dienaar van de dienaren Gods”. Hoewel de paus staatshoofd is en de spirituele vader van alle gelovigen, wordt zijn functie beschreven in termen van dienstbaarheid, omdat hij voorgaat in de navolging van Christus.

Het is gemakkelijk te begrijpen dat leiderschap in de Kerk een dienst is aan anderen. Maar dat geldt ook voor politiek leiderschap. Politieke leiders moeten dienstbaar zijn aan de gemeenschap en het algemeen welzijn en niet hun eigen voordeel of macht zoeken. De geest van nederigheid en dienstbaarheid bij politiek leiderschap is fundamenteel wanneer je de burgerlijke maatschappij wilt verbeteren.

Lees de DOCAT nummers 204-213.

Wat zegt de DOCAT?

- 1 Hoe heeft het christendom geleid tot de moderne democratie?
- 2 Wat is volgens het christendom het ultiem bindende gezag?
- 3 Welke maatstaven voor goed leiderschap heeft Jezus geïntroduceerd?
- 4 Wat betekent het dat alle openbare ambten een dienst zijn?

Wat zegt de Bijbel?

- 1 Lees het gesprek van Jezus met Pilatus in Johannes 18, 33-38. Wat voor een koning is Jezus? En wat zegt Hij over zijn Koninkrijk?
- 2 Lees de woorden van Jezus in Mattheüs 22, 21. Wat zijn we aan de overheid verschuldigd? En wat aan God?

Gesprek

- 1 Op welke wijze leek Jezus op een politiek leider? En hoe verschilde Hij van een gewone politieke leider? Zijn er gevaren wanneer je het potentiële politieke aspect van Jezus' boodschap zou benadrukken?
- 2 Denk jij dat een democratie een beter kader biedt voor de ontplooiing van de menselijke persoon dan andere staatsvormen? Waarom wel of waarom niet? Welke rol moet de overheid spelen bij de ontplooiing van de menselijke persoon?
- 3 Ken jij iemand die door te dienen leiding geeft? Zo ja, hoe ziet dat leiderschap er uit? Hoe zou jij zelf je gezag uitoefenen als een dienaar-leider?
- 4 Hoe belangrijk is volgens jou vrijheid van informatie voor het meedoen aan het politieke proces? Waarom?

Actie

- 1 Kies twee mensen met een publieke verantwoordelijkheid voor wie je de komende week elke dag wilt bidden.
- 2 Lees Mattheüs 20, 28 en probeer de tekst te onthouden.

Reflectie

Theologen hebben het kruis de “troon van de liefde van Christus” genoemd. Dat is geen aangenaam beeld. Het kruis was een zeer pijnlijke vorm van executie en hoewel het voor christenen het teken is geworden van onze verlossing, blijft het een teken van lijden en dood. Maar het was op het kruis dat Jezus de wil van de Vader volbracht en de zonde en dood overwon. Zo is het kruis ook het teken van het koningschap en de overwinning van Christus. Als we, zoals beloofd, met Christus zullen heersen (2 Timotheüs 2, 12) moeten we het voorbeeld van Christus volgen door dienstbaar te zijn, door onszelf klein te maken en door het kruis te omhelzen.

- 1 Denk jij dat het zin heeft om het kruis als een troon te zien? Waarom wel of waarom niet?
- 2 Voor de wereld lijkt het kruis een complete mislukking. Heb jij ooit iets meegemaakt dat voelde als een mislukking, maar dat God veranderde in iets positiefs?
- 3 Jezus ging het lijden aan het kruis niet uit de weg om tot de glorie van de verrijzenis te komen. Welke moeilijkheden en uitdagingen moet jij op jouw weg op je nemen om Gods wil te kunnen volbrengen?

Vrijheid van godsdienst is één van de basisrechten die toekomen aan iedere persoon. Het betekent dat een overheid een burger niet kan dwingen tot een bepaalde religie of deelname aan religieuze activiteiten. Het betekent ook dat een overheid een burger niet kan verbieden om zijn religie in woord en daad te belijden. De scheiding tussen Kerk en staat was oorspronkelijk bedoeld om religies te beschermen tegen inmenging van de staat. Maar voor de meeste mensen is vrijheid van godsdienst inmiddels veranderd in het vrij zijn van godsdienst en we zien in veel landen een toenemende vijandigheid tegenover iedere publieke religieuze uiting en praktijk. Christenen moeten doorgaan met op een authentieke christelijke manier deelnemen aan de politiek. Niet alleen om de rechten van alle mensen te beschermen, maar ook om te laten zien dat je vrijmoedig kunt geloven zonder de rechten van anderen te schenden, en dat ieder mag geloven wat hij of zij wil.

Actie

- 1 De volgende keer dat je naar de heilige Mis gaat, bedank God dan voor je vrijheid om Hem te mogen aanbidden. Laat je intentie voor die heilige Mis zijn voor de bescherming van godsdienstvrijheid in de hele wereld.
- 2 Lees de paragrafen 1897-1927 in de Catechismus van de Katholieke Kerk die gaan over de deelname aan het maatschappelijke en politieke leven.

Lees de DOCAT nummers 214-228.

Gesprek

Wat zegt de DOCAT?

- 1 Wat betekent laïcisme of secularisme? Waarom staat de Kerk er kritisch tegenover?
- 2 Wat is het centrale thema in de christelijke politieke ethiek?
- 3 Wat is de natuurwet?
- 4 Wat hoort bij vrijheid van godsdienst?
- 5 Wat zou het doel moeten zijn van straf voor het overtreden van de wet?

1 Mensen gebruiken de scheiding tussen Kerk en staat vaak als argument om te zeggen dat de religie zich niet met de politiek mag bemoeien. Is dat een juiste interpretatie van de scheiding tussen Kerk en staat? Waarom wel of waarom niet?

2 Welke rol speelt je geweten in relatie tot het gezag van de staat? Aan welke voorwaarden moet worden voldaan om vanuit gewetensbezwaren het gezag van de staat te verwerpen?

Wat zegt de Bijbel?

- 1 Lees 1 Petrus 13-17. Wat zegt Petrus over de verhouding tussen christenen en de wereldlijke overheid?
- 2 Lees het verhaal van Daniël in de leeuwenkuil in Daniël 6, 10-23. Wat is de reactie van Daniël wanneer hij wordt geconfronteerd met een onrechtvaardige wet die is strijdig met Gods geboden? Wat is de reactie van de koning op het handelen van Daniël?

3 Hoe belangrijk is vrijheid van godsdienst? Hoe ver moet de staat gaan om deze vrijheid te beschermen? Wat kunnen we doen om de vrijheid van godsdienst beter onder de aandacht te brengen?

Reflectie

In zijn brief aan de christenen van Filippi herinnert Paulus er ons aan dat we op de eerste plaats burgers van de hemel zijn (Filippenzen 3, 20). We behoren allereerst God toe en dan het aardse gezag. In de meeste gevallen zullen deze loyaliteiten niet met elkaar botsen. Een rechtvaardige overheid zal geen wetten uitvaardigen die in strijd zijn met de natuurwet of het algemeen welzijn. In sommige gevallen zouden we echter gedwongen kunnen zijn om te kiezen tussen gehoorzaamheid aan God en gehoorzaamheid aan menselijk wetten.

politieke debat, maar wel klaagt over het resultaat. We moeten ons inzetten en bieden voor een overheid die de natuurwet volgt en dienstbaar is aan het algemeen welzijn. Geen enkele aardse overheid is volmaakt. Daarom hebben we geduld en vertrouwen in God nodig. Samen kunnen we bouwen aan een betere samenleving als voorafschaduw van ons hemelse huis.

Dat maakt de morele plicht van de christen om deel te nemen aan het sociale leven nog belangrijker. Het is niet erg overtuigend als je niet deelneemt aan het publieke en

- 1 Denk jij dat het oké is om je op je geweten te beroepen telkens wanneer je het niet eens bent met een wet? Waarom wel of waarom niet?
- 2 Wat wil het zeggen dat je een burger van de hemel bent? Wat betekent het dat je burger bent in je eigen land?